Ner 70. Kraków, Sroda 28 Marca 1894. Rocznik XLVII.

CZAS

„Czas“ wychodzi codziennie wieczór, wyjąwszy niedziele i dni świąteczne. ddzielne Nra *Czasu*, o ile zapas starczy, w Krakowie po 10 cnt., z przesyłką pocztową 12 centów; **we Lwowie po 10 centów do nabycia w biurze dzienników, przy ulicy Karola Ludwika l. 9.**

Prenumerata wynosi:

	na cały rok	*na kwartał*	*na 1 miesiąc*
W miejscu	20 złr.	5 złr.	1 złr. 80 ct.
Pocztą w państwie austryackiem	24 złr.	6 złr.	2 złr. 50 ct.
„ „ niemieckiem	28 złr.	7 złr.	3 złr.
„ do Włoch, Francyi, Anglii, Belgii, Szwajcaryi, Turcyi i innych państw, należących do związku pocztowego	32 złr.	8 złr.	3 złr.

Prenumeratę przyjmuje się **tylko od 1 do ostatniego dnia** w miesiącu. — **Listy** z pieniędzmi i **przekazy** pieniężne na prenumeratę i ogłoszenia (inseraty) uprasza się nadsyłać *franco* do Administracyi *Czasu* w Krakowie. — *Listy reklamacyjne nieopieczętowane* nie podlegają opłacie pocztowej. — *Listów niefrankowanych* nie przyjmuje się. — *Rękopismów* nadsyłanych nie zwraca się.

Prenumeratę przyjmują:

Administracya *Czasu* **w Krakowie** i urzędy pocztowe. **Miejscową prenumeratę** księgarnia S. A. Krzyżanowskiego, handel Niemojewskiego w Sukiennicach, biuro dzienników Herza plac Maryacki l. 9, handel Bajera ul Grodzka, główna trafika róg Rynku i ulicy św. Jana, handel Kretschmera w Rynku gł. — **Ogłoszenia** (inseraty) przyjmuje się za opłatą od miejsca wiersza drobnym drukiem (petitem) za pierwszy raz 10 cnt., za każdy następny po 5 cnt. — **Nadesłane** (na 3 stronie) od miejsca wiersza drukiem drobnym po 30 cnt. za każdy raz. — **Ogłoszenia i prenumeratę** przyjmują: **we Lwowie** biuro dzienników ulica Karola Ludwika l. 9, centralne biuro ogłoszeń ulica Kopernika l. 11; **w Paryżu** wyłącznie p. Adam rue de Varenne 38, (prenumeratę p. W. Raczkowski Courbevoi pod Paryżem rue du Chemin de fer 44); **w Wiedniu** pp. Haasenstein & Vogler (także w Hamburgu, Frankfurcie n. M., Berlinie, Lipsku, Bazylei i Wrocławiu), A. Oppelik, R. Mosse (także w Berlinie, Hamburgu, Monachium i Norymberdze), H Schalek, M. Dukes, J. Danneberg, H. Friedl (tylko prenumeratę pp. H. Goldschmidt & Comp.); **w Frankfurcie n. M.** G. L. Daube & Comp **w Warszawie** przyjmują ogłoszenia pp. Reichman i Frendler, biuro ogłoszeń przy ul. Senatorskie

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE XIII.

EPISTOLA ENCYCLICA

AD EPISCOPOS POLONOS.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis et Episcopis Polonis

LEO PP. XIII

Venerabiles Fratres Salutem et Apostolicam Benedictionem.

Caritatis providentiaeque Nostrae peculiare testimonium quod aliis catholicis gentibus per intervalla exhibuimus, ut, datis ad earum Episcopos singularibus litteris, documenta Apostolicae exhortationis impertiremus, id similiter vobis ex opportunitate praestare posse, iamdiu Nos ingens desiderium tenebat. Equidem populum istum, genere, sermone, religioso ritu varium, uno Nos omnem, quod alias ediximus, eodemque studio complectimur et fovemus; neque unquam nisi iucundissime de ipso cogitamus, cuius et praeclara spirat memoria gestarum rerum, et magnam erga Nos coniunctam cum fiducia pietatem constanter agnovimus. — In ceteris enim laudibus, laus merito manet eximia patribus illis vestris, qui, tremefactâ Europa ad impetus hostium christiani nominis praepotentium, pectorum suorum praesidia inter primos, insignibus praeliis, opposuerunt, iidem religionis et civilis cultus vindices acerrimi fidissimique custodes. His de promeritis palam est a Nobis non multos ante menses cum gaudio commemoratum, tunc scilicet quum nonnulli vestrum, Venerabiles Fratres, pia fidelium agmina peregre ad Nos salutatum gratulatumque adduxistis; ex qua pulcherrima fidei testificatione, pergrata adfuit occasio ut avitae religionis decus, per multos rerum et difficiles casus integrum, vividum, Poloniae vicissim gratularemur. — Iamvero sacris eius rationibus si, quantum erat in nobis nihil antea prodesse destitimus, id posse vel amplius cupimus, atque in praesentia efficere consilium est: eâ nimirum causa, ut sollicitudinis in vos Nostrae apertior extet coram Ecclesia declaratio, utque etiam vestrum omnium animi in catholicae professionis officiis, roborata virtute, subsidiis auctis, confirmentur et praestent. Hoc autem facere instituimus alacriore quidem cum spe, propterea quod cognitum perspectumque habemus qua vos, Venerabiles Fratres, sollertia interpretes voluntatis Nostrae et ministri esse consueveritis, et quo proposito in summis vestrorum gregum bonis tuendis augendisque elaboretis. Quos autem in ipsis praestabiles fructus expetimus, ita Deus, qui ad alloquendum movit, benignus idem secundet.

Beneficium divinae veritatis et gratiae, quod humano generi religione sua Christus Dominus attulit, tantae excellentiae utilitatisque est, cum quo aliud nullum in ullo genere ne conferri quidem possit, nedum possit aequari. Cuius virtus beneficii, multiplex, ut omnes norunt, et saluberrima, mirum in modum affluit ad singulos et ad universos, ad societatem domesticam et ad civilem, ad prosperitatem caducae vite iuvandam et ad felicitatem adipiscendam vitae immortalis. Ex quo continuo apparet, gentes catholica religione donatas, sicut maximo bonorum omnium in ea potiuntur, ita officiorum omnium maximo adstringi eiusdem colendae et diligendae. Simul vero apparet, rem non esse eiusmodi, quam ad suum cuiusque arbitrium vel singuli vel civitates recte se praestare posse confidant, verum qua dumtaxat ratione, qua disciplina, quo ordine ipse definivit et iussit religionis divinus auctor: videlicet magisterio et ductu Ecclesiae, quae ab ipso tamquam *columna et firmamentum veritatis* [1]) constituta est, eiusque singulari ope per omnes aetates viguit, vigebitque, rata promissione, perpetuo: *Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi.* [2]) Inde igitur genti vestrae tam clarus religionis honor ab avis et maioribus ideo stetit, quod Ecclesiae matri summa semper adhaesit fide, parique in obsequio Pontificum romanorum et in obedientia sacrorum Antistitum, quos illi pro potestate designarent, immota perstitit semper. Inde quam multa ad vos commoda et ornamenta profluxerint, quam presentia in trepidis rebus solatia ceperitis, quanta habeatis etiamnum adiumenta, vosmet gratis tenetis animis, grate profitemini. — Manifestum quotidie est, quaenam gravissimarum rerum in populis imperiisque consequantur momenta, Ecclesiâ catholica vel observata et digno loco habita vel per iniuriam contemptionemve laesa. Quum enim in doctrina et lege Evangelii ea contineantur quae ad salutem perfectionemque hominis, tum in fide et cognitione, tum in usu et actione vitae, usquequaque proficiant; quumque eam doctrinam et legem Ecclesia, divino a Christo iure, tradere possit et religione sancire; ipsa propterea, divino munere, vi magna pollet moderatrice humanae societatis, in qua et fautrix est generosae virtutis et lectissimorum bonorum effectrix. —

At Ecclesia vero, cui divinitus romanus Pontifex praeest, tantum abest ut, ex auctoritatis tanta amplitudine, quidquam sibi de alieno arroget iure aut cuiusquam obliquis studiis conniveat, ut potius de iure suo saepe remittat, indulgendo; atque summis et infimis sapienti consulens aequitate, sese omnibus gubernatricem et matrem exhibeat sollertissimam. Quapropter illi iniuste faciunt, qui hac etiam in re veteres contra ipsam calumnias, iam toties refutatas planeque contritas, in lucem nituntur revehere, nova vituperationis specie confictas: neque ii minus reprehendendi, qui eadem de causa diffidunt Ecclesiae, eique suspicionem conflant apud rectores civitatum et in publicis legumlatorum coetibus, a quibus nempe laus plurima ipsi debetur et gratia. Nihil enim omnino ea docet aut praecipit, quod maiestati principum, quod incolumitati et progrediendi populorum vitae, ullo modo officiat vel adversetur; multa immo ex christiana sapientia assidue profert ad communem eorum utilitatem sane quam conducibilia. In quibus haec memoratu digna: principatum qui teneant, eos imaginem divinae in homines potestatis providentiaeque referre; eorum imperium debere iustum esse et imitari divinum, bonitate temperatum paterna, atque unice emolumenta spectare civitatis; ab ipsis rationem Deo iudici aliquando reddendam, eamque pro celsiore dignitatis loco graviorem: qui vero sint sub potestate debere constanter reverentiam et fidem servare principibus, tamquam Deo regnum per homines exercenti, eisdem obtemperare, *non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam* [3]), pro ipsis adhibere *obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones* [4]); debere sanctam custodire disciplinam civitatis; ab improborum machinationibus sectisque abstinere, nec quidquam facere seditiose; omnia conferre ad tranquillam in iustitia pacem tenendam. — Ista et similia praecepta institutaque evangelica, quae ab Ecclesia tantopere suadentur, ubi in pretio sunt et re ipsa valent, praestantissimos ibi fructus afferre non cessant, eosque afferunt in illis gentibus uberiores, in quibus Ecclesia liberiore utitur sui muneris facultate. Eisdem vero refragari praeceptis et Ecclesiae ductum recusare, idem est ac refragari voluntati divinae et insigne beneficium abiicere; nihil ut in civitate vere prosperum honestumque permaneat permixta delabantur omnia, anxia calamitatum formidine et rectores et populi occupentur. Habetis quidem, Venerabiles Fratres, de his rerum capitibus iam fusius a Nobis tradita per occasionem praescripta: eadem tamen visum est summatim revocare, quo navitas vestra, novo quasi auspicio freta auctoritatis Nostrae, impensius in idem feliciusque contendat. Illud certe optimum faustumque fuerit in gregibus vestris, si afflatus caveantur turbulentorum hominum, pessimis artibus nihil iam non scelestissime audentium ad evertenda, delenda imperia; si nullae officiorum partes, quae civium sunt bonorum, desiderentur; si ex fide Deo debita et sacra, fides erga rem publicam et principes efflorescat.

De societate item domestica, de iuventutis et sacri ordinis institutione, de modis optimis christianae tractandae caritatis, diligentiam acuite. — Integritas et honestas domesticae convictionis, ex qua praecipue sanitas funditur in venas societatis civilis, repetenda est primum a sanctitate coniugii, quod secundum Dei et Ecclesiae praecepta initum sit, unum et individuum. Tum oportet iura et officia inter coniuges inviolata esse et quanta maxima fieri possit concordia et caritate expleri; prolis tuitioni commodisque, potissimum educationi, parentes consulere; suo ipsos documento vitae, quo nihil praestantius est neque efficacius, antecedere. Institutioni tamen liberorum rectae probaeque nequaquam illi arbitrentur se posse, ut par est, prospicere, nisi summopere evigilando. Neque enim ab iis tantum scholis lyceisque defugiendum est, ubi doctrinis error de religione, dedita opera, admisceatur, vel ubi propemodum dominetur impietas, sed ab iis etiam in quibus de christianis institutis et moribus, perinde ac de importunis rebus, nulla sit praeceptio nec disciplina. Nam quorum ingenia litteris et artibus erudiuntur, eosdem profecto necesse est pariter cognitione cultuque eruditi divinarum rerum, utpote qui, admonente ipsa et iubente natura, non minus quam civitati, multoque amplius, debeant Deo, quique idcirco in lucem suscepti sint, ut civitati servientes, ad mansuram in coelo patriam iter dirigant suum studioseque conficiant. In hoc autem cessandum minime erit, procedente cum eorum aetate cultura civili; quin etiam eo insistendum enixius, tum quod iuventus cupiditate sciendi, ut nunc praesertim agitantur studia, vehementius quotidie urgetur, tum quod eidem maiora quotidie impendent de fide pericula, magnis iam deploratis tanta in re iacturis. Quod vero de ratione sacrae doctrinae tradendae, de magistrorum probitate et peritia, de librorum delectu, quasdam Ecclesia censet vindicare sibi cautiones, quosdam modos praefinire, id sane suopte iure facit; neque id potest non facere, pro eo quo tenetur gravissimo officio providendi ne quid usquam irrepat, ab integritate alienum fidei morumve, quod christiano populo noceat. — Sacram porro institutionem, quae impertiatur in scholis, ea confirmet et compleat quae certis temporibus praescriptisque habeatur in curiis ac templis, ubi eiusdem fidei caritatisque germina, quasi in solo suo, uberius nutriuntur et proveniunt.

Haec satis per se ipsa monent, singulari opus esse dilgentia et opera ad informandum ordinem clericalem; qui, divino oraculo, talis succrescere debet atque sacrum ita tenere propositum, ut *sal terrae* et *lux mundi* habeatur et sit. Utraque laus, quae doctrina sana vitaeque sanctimonia praecipue continetur, in adolescente quidem clero potissime accuranda est, neque tamen minus est custodienda et provehenda in clero adulto, qui proxime incumbit *ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi* [5]). De sacris seminariis clericorum bene est Nobis cognitum, Venerabiles Fratres, minime partes desse vestras; ut, potius quam admoveamus incitamenta, comprobationem testari deceat vobis eisque omnibus quorum ipsa laetantur procurandi et docendi labore assiduo. Sane, temporibus quae inciderunt tam Ecclesiae iniquis, quum hostes veritatis invalescunt, quum corruptelarum pestis iam non serpit occulta, sed impudens in omnia grassatur, si plura quam antea levamenta et remedia expectanda sunt a sacerdotali ordine, is nimirum maiore quam antea cura et exercitatione comparandus est ad bonum certamen fidei et ad parem virtutis omnis dignitatem. Quae de ratione dirigenda studiorum sunt a Nobis identidem normae praestitutae, in re praesertim philosophica, theologica, biblica, probe nostis; ad eas instate ut sese magistri perdiligenter componant, neve ullam praetermittant ex doctrinis ceteris, quae gravioribus illis ornamento sunt, et sacerdotalibus muniis addunt commendationem. Instantibus similiter vobis, moderatores disciplinae et pietatis (homines qui esse debent integritate et prudentia spectatissimi); sic rationem temperent vitae communis, sic alumnorum animos corforment exerceantque, ut virtutum congruentium quotidiani in ipsis progressus eluceant: atque huc illud etiam spectet, omnem ut addiscant matureque induant prudentiam in iis attingendis quae civilis sint potestatis. Hoc sane modo ex sacris illis veluti palaestris et castris nova continenter militia, eaque optime instructa, prodibit, quae suppetias veniat laborantibus in pulvere et sole, atque defessos emeritosque integra suppleat. Verum, in ipsa sacrorum munerum perfunctione, facile videntis quantum periculi virtus vel solida offendat, et quam sit humanum languescere in propositis ab eisque deficere. Itaque eo simul pertineant curae vestrae, ut sacerdotibus apposite praebeatis quo studia doctrinae recolere possint et augere, in primis quo contentius possint, redintegratis interdum animorum viribus, et perfectioni vacare suae et aliorum sempiternae saluti prodesse. Talem vos, Venerabiles Fratres, rite in oculis vestris eductum atque probatum si habueritis clerum, sentietis profecto vobis pastorale munus, non allevari solum, sed etiam abundare optatis in grege fructibus: quorum licet sperare copiam a cleri maxime exemplo et actuosa caritate.

Eiusdem caritatis praeceptum, quod *magnum* in Christo est, omnibus ex quovis ordine commendatissimum sit, idque singuli perficere studeant, quemadmodum Ioannes monet apostolus, *opere et veritate*: nullo enim alio vinculo aut praesidio constare ad firmitatem familiae et civitates possunt, neque, id quod pluris est, christianae dignitatis merita adipisci. Quae Nos considerantes, deplorantesque tam multa mala et acerba, eo posthabito dimissove praecepto, publice et privatim consecuta, saepenumero in eadem re Apostolicam vocem edidimus: singulariter fecimus per litteras encyclicas, quarum initium est *Novarum rerum*, ubi principia retulimus, ad causam de conditione opificum ex veritate et aequitate evangelica dirimendam aptiora. Ea ipsa nunc renovata admonitione inculcamus. Sancta movente et ducente caritate, quantam catholica instituta, sodalitia artificum, mutuo opitulantium consociationes, id genus plura, vim habeant virtutemque vel ad leniendas tenuiorum aerumnas vel ad infimam plebem recte erudiendam, apertum experiendo est: qui autem consilium vel auctoritatem, pecuniam vel operam ad ista conferant in quibus vertitur multorum salus, etiam sempiterna, ii verissime de religione et de civibus suis promerentur egregie.

Ad haec genti Polonae universe dicta, certa quaedam subiicere libet, quae singulatim, pro locorum in quibus versamini conditione, usui fore censemus; atque adeo ex his ipsis quae dedimus monitis quaedam libet eo altius in animis vestris defigere. — Vos primum, ut plures numero, qui Russico imperio paretis, iure est quod catholicae professionis nomine collademus, hortatione muniamus. Caput est hortationis Nostrae, ut istum constantiae animum in sancta fide colenda retineatis acriter et foveatis, in qua id bonum habetis, quod principium et fons est, ut diximus, maximorum bonorum. Hoc utique christianus animus ceteris rebus omnibus longe anteponat oportet; hoc ipsum, ut sunt divina iussa et splendida sanctorum hominum facta, nec ullis fractus difficultatibus deserat, et summis viribus laboribusque custodiat; eiusdemque virtute fultus, solatium et opem, quoscumque humanae res eventus adducant, aeque certissime ac patienter a Deo memori expectet. — Ad Nos quod attinet, rerum vestrarum quae sit conditio, equidem, pro munere Nostro, habemus compertum; valdeque ista delectat fiducia quam in Nobis, filiorum instar, plurimam collocatis. Sic igitur, admonemus, fallaciis omnino reiectis quae contra benevolentiam et sollicitudinem in vos Nostram nequiter serantur, hoc sit vobis penitus persuasum, nihil Nos minus quam Pontifices decessores, sicut pro ceteris popularibus vestris, ita pro vobis suscepisse et intendisse curas; qui etiam, vestram ut sustineamus fiduciam, omnia parati sumus et laboriose conniti et persequi confidenter. Iuvat memoria repetere, inde Nos a Pontificatus exordiis, de re catholica istic relevanda cogitantes, opportune apud Imperiale Consilium officia interposuisse, ut ea contenderemus, quae simul dignitas huius Apostolicae Sedis, simul rationum vestrarum patrocinium viderentur deposcere. Quibus ex officiis consecutum est, ut anno MDCCCLXXXII certa cum illo pactionum capita sint constituta; haec inter, Episcopi liberam fore copiam moderandi ad canonicas leges seminaria clericorum; tum Academiam ecclesiasticam Petropolitanam, quae Polonis quoque patet alumnis, iurisdictioni plene tradendam Archiepiscopi Mohyloviensis, atque in melius adducendam, ad ampliorem cleri et religionis catholicae utilitatem: accepta praeterea fide, quamprimum abrogatum aut mitigarum iri singulares eas leges, quas clerus vester severiores sibi conquerebatur. Illo ex tempore nunquam Nos, vel capta, vel quaesita occasione, pacta conventa expostulare desiimus. Quin immo easdem expostulationes ad ipsum deferri placuit potentissimum Imperatorem, cuius et exploratum in Nos amicitiae animum et studium iustitiae excelsum obtestati enixe sumus in causa vestra: neque intermittemus rogationes ad Ipsum per tempus adhibere, eas potissime commendantes Deo, quippe *cor regis in manu Domini* [6]). — Vos autem, Venerabiles Fratres, pergite dignitatem sacrosanctaque iura religionis catholicae Nobiscum tueri; quae tunc vere proposito potest constare suo et beneficia afferre quae debet, quum iustae securitatis libertatisque compos, idoneis praesidiis instruitur ad actionem, quantum oporteat, explicandam. Quoniam vero ipsi perspicitis qualem dederimus demus operam tranquillitati publici ordinis conciliandae in gentibus continendaeque, iidem agere ne cessetis, ut sublimiorum potestatum observantia et publicae obtemperatio disciplinae in clero pariterque in ceteris firme consistat: atque ita, omni prorsus offensionis vel reprehensionis causa submota, omnique specie insimulationis in reverentiam conversa, catholico nomini sua laus maneat et accrescat. — Item sit vestrum in id incumbere, ut quidquam ne desit de summa fidelium salute, neque in administrandis curiis, neque in pabulo divini verbi impertiendo, neque in alendo religionis spiritu; ut *pueri et adolescentes*, maxime in *scholis*, sacra catechesi diligenter *imbuantur*, idque, quanto magis fieri possit, opera sacerdotum, quibus sit a vobis id legitime demandatum; ut cultui divino et decor sacrarum aedium et festus sollemnitatum honor plane congruant, unde fides haurit bona incrementa. Rectissime porro feceritis praecavendo discrimina, si qua forte hisce in rebus instare videantur: ob eamque causam ne dubitetis ratas ipsas cum hac Apostolica Sede conventiones graviter quidem prudenterque appellare. Talia nimirum et discrimina abesse et convenientia bona contingere, non Polonis tantummodo, sed cunctis qui sincera publicae rei caritate ducantur, gratum esse et optabile debet. Ecclesia enim catholica, quod principio docuimus quotidieque eminet, sic nata institutaque est, ut civitatibus et populis, nihil admodum detrimenti, sed multiplices vero et decoras utilitates, in rerum etiam mortalium genere, nunquam non pariat feliciter.

Vos deinde, qui in ditione estis inclitae Domus Habspurgensis, reputate animis quantum augusto Imperatori, religionis avitae studiosissimo, debeatis. Iusta igitur in Eum fides gratumque obsequium luculentius a vobis in dies pateat: pateat studium non dissimile ea persequendi omnia, quae ad catholicae religionis incolumitatem et decus vel iam sunt optime constituta vel tempora et res provide constituenda suadeant. — Universitatem Cracoviensem, vetustam atque nobilem doctrinarum sedem, valde optamus integritatem et prestantiam tueri suam, atque etiam aemulari laudes talium Academiarum, quas insignis Episcoporum cura et liberalitas privatorum non paucas, faventibus Nobis per haec ipsa tempora excitavit. Quemadmodum in illis, ita in vestra, sollertia dilecti Filii Nostri Cardinalis Episcopi moderante, gravissimae quaeque disciplinae cum fide amico foedere coëuntes, et, quantum ab ea luminis mutuantur et firmitatis, tantum subsidii ad ipsius defensionem referentes, utinam iuventuti lectissimae magis magisque in partes omnes sint profuturae.

Item vestra magni interesse debet Nostra certe interest maxime, vigere apud vos in omnium existimatione ordines Religiosorum; qui virtutis quam consectantur perfectione et doctrina varia fructuosque in excolendis animis labore commendati, tamquam apparatiores copiae praesto sunt Ecclesiae, eisque non minus civitas ad honestissima quaeque adiutoribus optimis omni tempore usa est. Nominatimque Galiciam respicientes, summa voluntate perantiquum commemoramus Basilianum ordinem, in quo instaurando peculiaria quaedam consilia et curas iampridem Ipsi posuimus. Non mediocrem enimvero laetitiae fructum ideo capimus, quod expectationi ille Nostrae alacri religione obsecundans, nititur pleno gradu ad superiorum temporum gloriam, quum ecclesiae Ruthenae multis modis extitit salutaris: cuius eiusdem salutis auspicia, Episcoporum vigilantiâ et curatorum industriâ, iam ex ipso praeclariora in dies nitescunt. — Hic autem quoniam de Ruthenis incidit mentio, eam sinite iteremus cohortationem, ut vos cum ipsis, quamquam originum rituumque dissimilitudo intercedat, arctius voluntates amantiusque societis, prout eos condecet quos regionum, civitatis, maximeque fidei sociat communio. Hos enim sicut Ecclesia benemerentes habet et diligit filios, eisque legitimas consuetudines ac ritus proprios sapienti consilio permittit, non aliter vos, praecedente clero, sic habete et colite, ut fratres, quorum sit cor unum et anima una, eo demum conspirantium, ut uni Deo et Domino amplificetur gloria, simulque fructus omnis iustitiae multiplicentur *in pulcritudine pacis.*

Libenti pariter animo orationem ad vos convertimus, qui provinciam incolitis Gnesnensem et Posnaniensem. Siquidem hoc inter cetera gratum est recordari, quemadmodum ex civibus ipsis vestris, omnium ut erant vota, ad illustrem sancti Adalberti sedem virum eveximus pietate, prudentia, caritate eximium. Gratius est autem videre, qua vos obedientia, quo amore gubernationi eius miti operosaeque unanimi studeatis: ex quo vere sperandum, religionis catholicae statum fore apud vos bonis auctibus quotidie laetiorem. Eadem vero spes quo magis affirmetur optatisque plenius respondeat, non sine causa iubemus vos magnanimae aequitati confidere serenissimi Imperatoris; cuius praeterea propensam in vos ac benevolam mentem ex Ipso coram haud semel pernovimus, sane adfuturam vobis, in verecundia legum, in omnique recte factorum christiana laude perseverantibus.

Haec, Venerabiles Fratres, praescripta et hortamenta gregibus quisque vestris sic nuntietis velimus, ut vestra etiam opera fructuosiora eveniant. In his agnoscant carissimi filii, quam magno ipsorum gratia affectu caritatis urgemur; haec autem ipsi, ut optatissimum Nobis est, pari accipiant observantia et pietate. Quae quidem si diligenter, id quod pro certo habemus, constanterque coluerint, profecto poterunt quum fidei ex temporum gravitatem pericula declinare, tum patrum memorabilia decora custodire, animos et exempla referre, manantibus inde ad huius quoque solatium vitae emolumentis quam optimis. — Secundam autem divini auxilii copiam, precatoribus adhibitis gloriosissima Virgine Maria, Josepho sanctissimo, cuius hodie solemnibus christianus populus gaudet, sanctisque Caelitibus Poloniae Patronis vehementer Nobiscum, quaesumus, implorate. Huius rei auspicium atque praecipuae benevolentiae Nostrae testem, Apostolicam benedictionem, vobis et clero populoque universo vigilantiae vestrae commisso, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XIX martii anno MDCCCXCIV, Pontificatus Nostri decimo septimo.

Leo PP. XIII.

[1]) I. Tim. III, 15.
[2]) Math. XXVIII, 20.
[3]) Rom XIII, 5.
[4]) I. Tim. II. 1.
[5]) Eph. IV. 12.
[6]) Prov. XXI, 1.

Powyżej podajemy encyklikę Ojca św. do Biskupów polskich w oryginalnym tekście łacińskim. Jutro ogłosimy tłómaczenie polskie.

Przegląd polityczny.

Kraków 27 marca.

Pomimo usilnych nalegań króla Leopolda, prezes belgijskiego gabinetu, Beernaert, obstaje przy swej dymisyi; natomiast minister sprawiedliwości, Lejeane, pozostanie prawdopodobnie w gabinecie. Niewiadomo jeszcze, kto będzie następcą Beernaerta; pomiędzy kandydatami wymieniają dzienniki brukselskie przedewszystkiem de Smet des Nayer'a i prezesa senatu L'Kindt de Boodenbecka. Dziś zapewne kwestya ta będzie rozstrzygniętą. Pozostawiając na później ocenę działalności Beernaerta, którego nazwisko będzie na zawsze złączonem z wielką reformą wyborczą, przypominamy, że ustąpienie jego nastąpiło wskutek wotum sekcyj Izby deputowanych, nieprzychylnego dla systemu proporcyonalnej reprezentacyi. Beernaert popierał gorąco ten system, który rzeczywiście był korzystnym głównie dla stronnictwa liberalnego, ale zarazem stwarzał wraz z habitacyą i wotum wielokrotnem dalszą przeciwwagę dla niespodzianek powszechnego głosowania. W kołach konserwatywnych projekt rządowy, oparty na zasadach wniosku deputowanego d'Hondta, wywołał odrazu silną opozycyę; wskutek tego rząd zdecydował się na pewne zmiany i wyjął niektóre okręgi wyborcze z pod ogólnego prawidła. Ta zmiana wywołała znowu niezadowolenie pomiędzy liberalami z grupy Frere Orbana, a tak połączona opozycya skrajnej prawicy i liberalnej lewicy utworzyła większość anty rządową. Beernaert był i tak zużony walką, którą toczy od dwóch lat nietyle z przeciwnikami, ile raczej z własnem stronnictwem. Wielkiej bo trzeba było sztuki, aby skłonić większość konserwatywną, wybraną na zasadzie nader wysokiego cenzusu, więc reprezentującą sfery bogate, do zrzeczenia się przywilejów i nadania całości praw obywatelskich najszerszym warstwom ludności. Już kilkakrotnie w chwilach decydujących groził Beernaert dymisyą i za każdym razem większość ustępowała, nie chcąc tracić wypróbowanego przewodnika. Obecnie postanowienie jego jest stanowcze, a strata dla konserwatystów tem większa, że stronnictwo nie posiada na razie polityka, któryby potrafił utrzymać solidarność partyi, zwłaszcza grup skrajnych. Woeste, dawny rywal Beernaerta, jest zbyt nielubiany i nadto reakcyjny na obecną sytuacyę, a Nyssens i de Burlet nie posiadają potrzebnej powagi. Z upadkiem Beernaerta system proporcyonalnej reprezezentacyi nie zniknie z programu dyskusyj parlamentarnych. Już teraz deputowany Feron opracowuje nowy projekt, który wkrótce będzie przedłożony Izbie, a zresztą nawet projekt rządowy może jeszcze zyskać uznanie większości.

W ubiegłym tygodniu interes ogólny we Włoszech skupiał się około dwóch spraw sądowych. Jedna z nich miała znaczenie zasadnicze i daleko sięgające. Mianowicie adwokat Molinari z Mantuy wniósł do trybunału kasacyjnego zażalenie przeciwko wyrokowi sądu wojennego w Massa, skazującemu go na 23 lat więzienia za zbrodnię podburzania do wojny domowej i udziału w spisku rewolucyjnym. Zażalenie nieważności uzasadniał Molinari tem, że czyny, jemu zarzucone, pepełnione były przed ogłoszeniem stanu oblężenia i zaprowadzeniem sądów wojennych, że zatem osądzenie ich podlegało kompetencyi sądów zwyczajnych. Trybunał kasacyjny odrzucił zażalenie bezwarunkowo. Orzeczenie to przesądza kwestyę kompetencyi sądów wojennych w Sycylii, gdzie, jak twierdzą dzienniki, 10,000 więźniów czeka na ich wyroki i ma dlatego bardzo szerokie zastosowanie. Drugi proces nosił nazwę „ryżowego;“ chodziło w nim bowiem o nadużycia, popełniane w urzędzie cłowym przy wywozie ryżu. Sprawa ta nabrała rozgłosu przez osobę oskarżonego Chauveta, właściciela i naczelnego redaktora dziennika *il Popolo romano,* który korzystał z swych politycznych wpływów, aby zapewnić niejakiemu Pinto zwrot premii za wywóz ryżu. Pinto ryżu nie eksportował, ale premię otrzymał, a skarb poniósł z tego powodu szkodę w wysokości 500,000 franków. Oprócz Pinta i Chauveta, zasiadał na ławie oskarżonych Gallina, jeneralny inspektor ceł i kilku podrzędnych urzędników cłowych. Świadkami w procesie byli, jak utrzymuje *don Chisciotti,* ministrowie, eks ministrowie, deputowani, eks-deputowani, bankierzy i eks-bankierzy — słowem osobistości powszechnie znane i zajmujące w społeczeństwie wysokie stanowiska. Śledztwo wykazało, że wpływy Chauveta sięgały tak daleko, iż najwyżsi urzędnicy ubiegali się o jego protekcyę; z tego może powodu trybunał wymierzył Chauve-

towi najwyższą karę. Proces ten rozpoczął się jeszcze za gabinetu Giolitti'ego, a głównym jego inicyatorem był przywódca skrajnej lewicy Cavalotti. Obok procesów, sprawozdania z posiedzeń wielkich komisyj parlamentarnych wypełniają szpalty dzienników włoskich. Ostateczny rezultat tych obrad jest jeszcze niepewny, ale nie ulega już wątpliwości, że redukcya długu państwowego przyjdzie do skutku. Redukcyę tę orzekł dekret królewski, a Crispi oświadczył, że gdyby Izba dekretu tego nie zatwierdziła, odwoła się do wyborców. Nowe wybory odbędą się nie wcześniej jak za 4 miesiące, kupon zatem lipcowy ulegnie w każdym razie redukcyi, jeśli jeszcze parlament nie zgodzi się na propozycye prezesa gabinetu.

Korespondencya „Czasu“.

Budapeszt 26 marca.

(∾) Zaburzenia uliczne ustały i też prawdopodobnie z okazyi pogrzebu b. dyktatora nie powtórzą się. Nie będę roztrząsał, czy więcej do przywrócenia porządku publicznego przyczyniła się energia władz cywilnych i wojskowych, czy też napomnienie tych kół i osób, które należało uważać za instygatorów demonstracyi, a zwłaszcza też kategoryczna odezwa synów nieboszczyka? Ostatecznie nawet najradykalniejsi trybuni musieli zrozumieć, że ze wszystkich sposobów zaznaczenia żalu narodowego, byłyby burdy uliczne najmniej przyzwoitym i najmniej skutecznym sposobem.

Pochwały godnym taktem sejm w tej sprawie przyświecał ludności. Wszystkie stronnictwa poważnie tam określiły swe stanowisko wobec postaci b. dyktatora, uchwały zaś zapadły takie, jakie powinny były zapaść. Większość sejmowa nie mogła nie uwzględnić wielkiej popularności, jakiej do śmierci używał Kossuth i która teraz chwilowo stanęła w swym zenicie. Natomiast nie mogła też przystać na żadną kombinacyę, która choć *implicite* zawierała zgodę na program polityczny Kossutha, wręcz sprzeczny z prawnym stanem kraju i należną dynastyi wiernością. Przyznając nieboszczykowi tylko takie honory pośmiertne, których doznaje każda wybitna osobistość kraju, ale odmawiając tych, które byłyby solidaryzowały kraj z politycznemi zasadami b. dyktatora, jak pogrzeb i pomnik kosztem kraju i uznanie w osobnej ustawie zasług Kossutha — Izba poselska szczęśliwie rozwiązała trudności. Z dwóch skrajnych stron uchwały te wystawione są na wyrzuty. Sądząc rzeczy objektywnie a z pewnem zrozumieniem psychologii narodowej, nie można jednak Sejmowi odmówić uznania, że postąpił sobie odpowiednio.

Przyszły dziejopisarz węgierski, wolny od tradycyi i przesądów chwili dzisiejszej, prawdopodobnie znacznie zredukuje te wrzekome zasługi Kossutha, które obecnie uznają wszyscy bez zastrzeżenia. Nawet ci, którzy stanowczo potępiają jego taktykę rewolucyjną (od września r. 1848), przyznają mu główne zasługi około uwłaszczenia włościan, wprowadzenia ustroju konstytucyjnego, obdarzenia wszystkich równemi prawami itd. Te zasługi nieboszczyka podniósł w Izbie magnatów wiceprezydent Szlavy, w Izbie poselskiej prezes gabinetu Wekerle, a wymownie, jak zawsze, hr. Apponyi wysławiał je w słowach: „Burza śmierci rozdziera mgłę, wtedy gasną drobne światełka, a wschodzi słońce dziejów. W oświetleniu tego słońca teraz widzimy postać Kossutha. Aby zrozumieć, kim był, wystarczy spojrzeć na Węgry, jakiemi były, zanim mąż ten uchwycił ster kraju i czem się potem stały? Czy Węgry przedtem były narodem, państwem, członkiem europejskiej rodziny ludów, czy były wolne? Według prawa i historycznej tradycyi: tak; w rzeczywistości: nie. Przywileje klas i poddaństwo rozsadzały społeczeństwo. A dziś? dziś, dzięki niebu, jesteśmy jednolitym narodem, wolnym, złożonym z równouprawnionych obywateli, których reprezentacya tworzy potęgę; naród nasz dziś jest godnym bratem wszystkich cywilizowanych narodów i posiada świadomość swej samodzielności. Ta różnica pomiędzy dawniejszym a nowym czasem dostatecznie wyjaśnia, czem dla nas był Kossuth...“

Otóż chłodna krytyka historyczna kiedyś wykaże, że około przeobrażenia Węgier z luźnej, średniowiecznej federacyi komitatów w państwo według pojęć nowoczesnego konstytucyonalizmu, może większe od Kossutha zasługi zaskarbili sobie Deak, ów gorący patryota hr. Stefan Szechenyi, który w końcu oszalał z boleści nad niedolą kraju, pierwszy prezes konstytucyjnego gabinetu węgierskiego hr. Batthyany, który winy Kossutha przypłacił śmiercią na rusztowaniu, i wielu innych, i taka krytyka historyczna poruszy pytanie, czy Kossuth, spychając kraj z drogi legalnej reformy na drogę krwawej rewolucyi, nie opóźnił o kilkanaście lat zwycięstwa reformy? Wyjaśnić to wszystko będzie zadaniem przyszłości. Dziś nie można ani od najkonserwatywniejszych Madziarów wymagać, aby wobec zwłok byłego dyktatora sądem doraźnym wyprzedzali sąd dziejów. Nie pozostawało, jak przystać teraz na hipotezę owych zasług Kossutha i starannie rozróżniać pomiędzy niemi, t. j. pomiędzy jego czynnością trybuna i ministra, a późniejszą epoką powstania, spisków i protestacyj przeciwko ugodzie.

Ta sama żelazna konsekwencya, która zmuszała Kossutha nie uznawać ugody, nie przyjmować amnestyi i spędzać lat kilkadziesiąt na dobrowolnem wygnaniu, wymagała właściwie testamentu, zabraniającego przewiezienia zwłok jego do kraju, dopóki tenże nie odzyska zupełnej niepodległości. Powszechnie przypuszczano, że Kossuth pozostawił testament tej treści. Przypuszczenie to okazało się błędnem. Z tego powodu jeden z dzienników tutejszych słusznie zauważa: „Ludwik Kossuth, tak śmiały w przeczeniu, nie zdołał wypowiedzieć tego, ostatniego, najostrzejszego i nieprzebłaganego: nie! Aczkolwiek w ostatnich latach często i głośno wzywał zbawczej śmierci, która go nie zaskoczyła nagle, lecz której oczekiwał z zupełną świadomością, — jednak nie wydał żadnego przepisu co do miejsca, na którem miały spocząć jego zwłoki. Negatywnego tego faktu nie tłómaczymy rozumem, ale sercem i to w ten sposób: wygnania, na jakie się skazał za życia, nie chciał przedłużyć po śmierci. Pośmiertna tęsknota za krajem zabraniała mu skazać swe zwłoki na wygnanie. Życie dla niego było przepaścią, dzielącą go od kraju; wzywał gorąco śmierci, która jedna mogła rzucić pomost nad tą przepaścią. Teraz w sercu ojczyzny otwiera mu się grób. Któż odważy się zniesławić uroczystość tego złączenia się hałaśliwemi kłótniami.“

To pewna, że stan prawny kraju, który nie bronił Kossuthowi za życia powrotu, i który nie przeszkadza złożyć go wśród najpoważniejszych uroczystości do grobu, nie zasługiwał ani na owe zasadnicze protestacye b. dyktatora, ani też nie usprawiedliwia dalszych walk prawno-politycznych, kontynuowanych pod opieką pamięci Kossutha. Sądzę więc, że stronnictwo skrajne grubo się myli, spodziewając się zwiększenia swego wpływu wskutek śmierci dyktatora. Pod pretekstem uczczenia pamięci Kossutha osobną ustawą, niewątpliwie stronnictwo niepodległości w sejmie przypuści walny atak. Nie trudno jednak przewidzieć, że śmierć Kossutha na prawdę pozbawia to stronnictwo głównej a może jedynej podstawy popularności.

Tymczasem stało się bardzo dobrze, że pogrzeb nie odbędzie się ani kosztem kraju, gdyż nie wypadało od Monarchy domagać się zatwierdzenia podobnej uchwały sejmowej, ani też kosztem stronnictwa niepodległości, któreby wtedy było się niewątpliwie dopuściło gorszących wybryków, lecz kosztem stolicy, która w ten sposób oddaje ostatnią cześć swemu obywatelowi honorowemu. Komitet Rady miejskiej urządza wszystkie szczegóły pogrzebu; wyznacza mowców, którzy przemówią nad trumną w przysionku pałacu muzealnego, a potem na cmentarzu Kerepeszu; wystawia dla zwłok Kossutha grobowiec pomiędzy mauzoleami Deaka i Batthyanego itd. itd. Oczywiście Rada miejska działa w porozumieniu z rządem, można zatem przewidzieć, że nie pozwoli żywiołom skrajnym zużytkować pogrzebu ku demonstracyom.

Według znanego dotychczas programu, trumny Kossutha, żony z domu Meszlenyi, katoliczki, której brat jest biskupem, i córki, przybędą do stolicy w czwartek wieczorem, i to nie przez Wenecyę i Rjekę, jak zamierzano zrazu, lecz koleją południową przez Styryę. Trumna Kossutha przez piątek i sobotę w przysionku pałacu Muzeum narodowego wystawiona będzie na widok publiczny. W niedzielę 1 kwietnia o godz. 10 zrana odbędzie się eksportacya. Nad trumną przemówi burmistrz i zapewne jeden z posłów. Następnie głównemi ulicami kondukt wyruszy na cmentarz, gdzie nad grobem przemówią tylko delegat honwedów r. 1848/49, akademik i reprezentant komitatu zemplińskiego, gdzie się Kossuth urodził. Pp. Eoetvoes, Helfy, Gabor Karolyi itd. nie znajdą więc sposobności wystąpienia tutaj w roli specyalnych przyjaciół zmarłego dyktatora i... spadkobierców politycznych. Będą się w tej mierze musieli zadowolnić rolą, odegraną ostatnimi dniami w Turynie, gdzie w środę nad trumną przemówią Bartha po madziarsku, Helfy po włosku.

Petersburg 22 marca.

(+) Gdy dawniej w zagranicznej prasie polskiej narzekano na działalność t. zw. mirowych pośredników w guberniach litewsko-ruskich, prasa rosyjska nazywała to wymysłem, oszczerstwem, rzucanem na użytecznych działaczy rosyjskich, opiekujących się nieszczęśliwym chłopem i broniących go przed uciskiem panów. Celem instytucyi mirowych pośredników, po wyzwoleniu włościan z poddaństwa, było przeprowadzenie ugody i łagodzenie sporów, jakich mnóstwo mogło wyniknąć pomiędzy byłymi panami a ich poddanymi. Istotnie mirowi pośrednicy zadanie to spełniali sumiennie, dokąd wychodzili z wyborów samychże właścicieli ziemskich. Odkąd jednak, po wypadkach roku 1863, zaczął ich rząd mianować, stali się apostołami nienawiści i waśni społecznej tak, iż trudno było niekiedy w ich postępowaniu określić granicę, gdzie się kończył czynownik, a zaczynał agitator-nihilista. Na tem głównie polegała ich rola pośredniczenia w zatargach społecznych i opieki rządowej, mającej zastąpić opiekę dawnego dziedzica. Przyjdzie może czas, kiedy sumienna część publicystyki rosyjskiej przyzna słuszność zarzutom, czynionym z naszej strony mirowym pośrednikom siódmego i ósmego dziesięciolecia; dziś możemy się zadowolnić tem, iż prawdomówniejsze dzienniki, jak np. *Graždanin*, stwierdzają, iż mirowi pośrednicy opiekowali się jak najgorzej ludnością wiejską na Wołyniu, Podolu i Ukrainie. W korespondencyi ztamtąd (w Nrze 66 z roku bieżącego) woła korespondent w niebogłosy: dajcie opiekę nad ludem wiejskim, bo jej mirowi pośrednicy, biurokraci najczystszej wody, wcale nie dają. Odkąd ustał obowiązek waśnienia chłopa z dawnym jego panem, mirowy pośrednik przestał ludem się zajmować, to jest jego stanem moralnym i materyalnym. Pieniactwo przybrało okropne rozmiary: dzieci procesują się z rodzicami, bracia z braćmi; włościanie tracą na procesy resztki krwawo zapracowanego mienia, a ich mniemani opiekunowie patrzą na to całkiem obojętnie. Pisarze pokątni i adwokaci pochodzenia żydowskiego nadużywają żyłki pieniackiej chłopa i ubożą go do reszty, a pośrednik mirowy — chociaż ma obowiązek — palcem nie poruszy w obronie chłopa. Pijaństwo przybiera również zastraszające rozmiary po wsiach, ale i ten objaw upadku moralnego widocznie mirowych nie obchodzi. *Graždanin* oczekuje, iż złemu potrafi zaradzić nowa instytucya naczelników ziemskich, mająca w tych guberniach wejść w życie od roku następnego. Jeżeli jednak nominacya takowych będzie tak nieszczęśliwą, jaką była najczęściej nominacya mirowych pośredników; jeżeli ci opiekunowie nowego autoramentu przybywać do nas będą z nad Wołgi i Kamy, to jesteśmy tego pewni, iż przyszły korespondent *Graždanina* będzie pisał o nich z takiem rozczarowaniem, z jakiem pisze o chwalonych niegdyś przez prasę rosyjską, dla zasług około „sprawy narodowej“, mirowych pośrednikach.

Mińsk litewski jest wielce zaniepokojony projektowaną reorganizacyą zarządu kolei państwowych i nieuniknionem w jej następstwie przeniesieniem zarządu i kontroli upaństwowionej kolei żelaznej libawsko-romeńskiej do Wilna lub Warszawy. W myśl bowiem projektowanej reorganizacyi, ma nastąpić pewna decentralizacya zarządu kolei państwowych. Strata mniej więcej 1000 dostatnich i inteligentnych rodzin dla takiego, jak Mińsk miasta, może być bardzo dotkliwą i spowodować jeżeli nie upadek, to powstrzymanie dalszego wzrostu. A przyznać należy, iż w ciągu ostatnich lat 17 Mińsk litewski swą ruchliwośaią wyprzedził wiele innych miast litewsko-ruskich. Dosyć wspomnieć, iż ochotniczą straż ogniową mińską, do której należało wielu inżynierów i urzędników kolejowych, uznano na walnym zjeździe ochotniczych straży ogniowych w Petersburgu, za najlepiej urządzoną i wyćwiczoną w całem państwie.

Małorusini tutejsi i ich przyjaciele z pośród inteligencyi rosyjskiej — zresztą dosyć nieliczni — dali ponownie pewien znak życia. Oto członek carskiej akademii sztuk pięknych, M. O. Mikieszin, przedłożył ministerstwu spraw wewnętrznych projekt utworzenia petersburskiego Towarzystwa imienia Szewczenki, z filiami w Kijowie i Charkowie. Celem tego Towarzystwa będzie: popieranie oświaty ludowej przez zakładanie szkół ludowych, bibliotek, odczytów publicznych itd. Na liście członków-założycieli znajdują się następujące nazwiska: prof. D. J. Mendelejew, A. M. Pypin, W. J. Łamanskij, D. J. Ewarnickij, D. D. Mordowcew, W. J. Kowalewskij itd. Ministeryum statutu dotąd jeszcze nie zatwierdziło i — jak słychać — nie zatwierdzi wcale. Najzjadliwiej przeciwko potrzebie podobnego towarzystwa wystąpił *Kijewlanin*, który ostatniemi czasy zrobił nawet łagodny zwrot ku liberalizmowi. Dziennik ten przypomniał tendencye ukrainofilskie, które w ciągu ostatnich lat kilkudziesięciu miały swój przypływ i odpływ, ale zawsze — jak twierdzi *Kijewlanin* — przynosiły więcej szkody, niż pożytku. Radzi przeto podpisanym na powyższym projekcie, aby dla usunięcia niebezpieczeństwa „nowego przypływu ukrainofilstwa“, odstąpili od swego zamiaru i projekt swój cofnęli, a równocześnie niedwuznacznie podsuwa myśl rządowi, aby statutu nie potwierdził. Inne tutejsze dzienniki dyplomatyczne zachowują w tej materyi milczenie w przekonaniu, iż ministeryum spraw wewnętrznych postąpi w ten sposób i bez insynuacyi dzienników, a uniknie się pewnej kolizyi, pewnego antagonizmu z poważnemi osobami członków-założycieli Towarzystwa imienia Szewczenki.

Równocześnie z kultem Szewczenki na tutejszym bruku gubernialny zarząd ziemski połtawski przedłożył projekt postawienia pomnika J. P. Kotlarewskiemu, twórcy najnowszej literatury małoruskiej, na cmentarzu w Połtawie. Walne zgromadzenie członków ziemstwa gubernii połtawskiej projekt zarządu przyjęło i na ten cel asygnowało 1000 rubli.

Gubernatorowie astrachański i saratowski wnieśli przedstawienie do ministeryum spraw wewnętrznych, aby nakazu wydalania żydów w granice ich stałej osiadłości nie stosowano do żydów oddawna zamieszkałych w Astrachaniu i Carycynie. Obaj gubernatorowie opierają się na motywach, przytoczonych przez astrachański komitet giełdowy, przez tamecznych nafciarzy i rybołowców, którzy podnoszą zasługi żydów w pośrednictwie handlowem z Niemcami, Bułgaryą i Rumunią. W swoim czasie nie uwzględnił rząd memoryału podobnej treści i z podobnemi żądaniami, wniesionego przez kupców miasta Moskwy; zdaje się, że podobny los spotka i urzędowe przedstawienie obu tych gubernatorów.

Czas odnowić przedpłatę,

która wynosi z przesyłką pocztową w państwie austryackiem: na cały rok 24 złr., na pół roku 12 złr., na kwartał 6 złr., na 1 miesiąc 2 złr. 50 ct.; z przesyłką pocztową do Niemiec: na cały rok 56 mr., na pół roku 28 mr., na kwartał 14 mr., na 1 miesiąc 6 marek.

W miejscu wynosi prenumerata: rocznie 20 złr., półrocznie 10 złr., kwartalnie 5 złr., miesięcznie 1 złr. 80 ct.

☞ Na żądanie odsyłany będzie miejscowym prenumeratorom dziennik do domu za odpowiednią dopłatą.

Uprasza się o wczesne zamawianie i wyraźne wypisanie nazwiska i miejsca odbioru, albo nadesłanie dawnej opaski drukowanej z adresem.

Prenumeratę, którą przyjmuje Administracya *Czasu* w Krakowie i wszystkie urzędy pocztowe, najdogodniej i najtaniej przesyłać przekazem pocztowym.

Cena *Czasu* zagranicą ogłoszona jest w tytule każdego numeru.

Miejscową prenumeratę przyjmuje Administracya *Czasu*, tudzież ajencye pp. Ignacego Herza, biuro dzienników i ogłoszeń przy placu Maryackim l. 9, handel Niemojowskiego w Sukiennicach pod l. 28, księgarnia St. A. Krzyżanowskiego w Rynku głównym, handel Bajera przy ul. Grodzkiej, Ringera przy ul. Grodzkiej, handel Kretschmera i główna trafika w Rynku głównym.

☞ PP. Prenumeratorowie *Czasu* **we Lwowie** zechcą składać przedpłatę na miejscu w biurze dzienników przy ulicy Karola Ludwika l. 9.

KRONIKA.

Kraków 27 marca.

— **Jego Eminencya X. Kardynał** udzielał w Wielką Sobotę święceń w swej kaplicy w pałacu biskupim; następujący alumni tutejszego seminaryum duchownego otrzymali święcenia dyakonatu: Michał Brzeżniak, Jan Figuła, Franciszek Halota, Franciszek Jabłoński, Czesław Łukasik, Józef Michniak, Józef Szwed i Oskar Rudzki z T. J. Piotr hr. Lasocki otrzymał postrzyżyny, czyli tonzurę i święcenia mniejsze.

— **Ze Świąt.** Rezurekcyę w katedrze na Wawelu celebrował w sobotę Jego Eminencya Najprzewielebniejszy X. Kardynał Dunajewski; uroczysta procesya rezurekcyjna przy dźwiękach Zygmunta zaledwie poruszać się mogła wśród tłumów pobożnych uczestników, zapełniających presbiteryum i nawy kościelne. W Niedzielę Wielką od wczesnego rana zapełnione były świątynie; w katedrze na Zamku celebrował Sumę X. Kardynał, podniosłe kazanie na temat Zmartwychwstania w związku z położeniem i dążeniem naszego narodu wypowiedział X. kan. Pelczar. W kościele Maryackim celebrował X. infułat Krzemieński.

— **„Święcone“** w pałacu pod Baranami zgromadziło w niedzielę liczne grono osób, reprezentujących wszystkie sfery naszego społeczeństwa. W pierwszym salonie hrabstwo Andrzejowie Potoccy, a w drugim hr. Adamowa Potocka przyjmowała przybywających jajkiem święconem. Tegoż dnia w południe odbyło się „święcone“ u X. infułata Krzemieńskiego, a w poniedziałek przyjmowali w pałacu Spiskim państwo delegatostwo Laskowscy przedstawicieli władz cywilnych, wojskowych i autonomicznych, oraz bardzo liczne zgromadzenie osób ze świata krakowskiego. Równocześnie w Biskupim pałacu u JEmin. X. Kardynała Dunajewskiego odbyło się święcone dla duchowieństwa Krakowa i dyecezyi krakowskiej.

— **Posiedzenie Rady miejskiej** odbędzie się we czwartek dnia 29 b. m. o godzinie piątej po południu.

— **W sprawie pomnika Mickiewicza.** Szanowna Redakcyo! Wobec szerzących się pogłosek o przyczynach zwłoki w wykonaniu pomnika Mickiewicza, upraszam Szanowną Redakcyę o pomieszczenie następujących faktów:

1) Wny p. architekt Ekielski widział w styczniu b. r. kolosalną figurę Mickiewicza odlaną w bronzie w pracowni Nelly'ego.

2) Zwłoka w nadesłaniu tej figury do Krakowa została tem spowodowaną, że odlewarnia Nelly'ego w Rzymie popadła w konkurs, wskutek czego wyda-

---

PIERWSZA MIŁOŚĆ.

(7) NOWELLA.

Opowiedział **Jan Nadroj R.**

(Ciąg dalszy).

— Jaki pan masz oryginalny sposób wyrażania się! — zauważyła Helenka, gdym skończył.

— Podoba się pani?

— Domyśl się pan. Ale mówisz pan tak, jakby to wszystko należało już do przeszłości. Czy teraz pan nie odczuwa uroku „bożego świata“?

— Odczuwam go taksamo, jak dawniej, ale należy to o tyle do przeszłości, że teraz wystrzegam się tej kontemplacyi.

— Dlaczego, czy to jest złe?

— Dla mnie tak. Takie zatapianie się w przyrodzie źle oddziaływa. Po pierwsze osłabia we mnie wogóle energię, a szczególnie w kierunku nauki, która ma mi dać chleb i stanowisko; powtóre budzi różne aspiracye, których wynikiem zawsze niezadowolenie z siebie i świata, wogóle stan psychopatyczny ze stanowiska zdrowego rozsądku. Należę do tych ludzi, którzy, jeżeli mają zmysł dla wszystkiego i szerokie ambicye, a drogę, na której je do pewnego stopnia urzeczywistnić mogą, tylko jedną i ciężką — czy to wskutek specyalnej organizacyi duchowej, czy wskutek okoliczności — powinni posiadać albo szaloną siłę woli, albo z góry i ze świadomością zamykać oczy na wiele rzeczy. Inaczej tracą grunt pod nogami i idą całkiem na marne.

— Ale czyż tak dużo jest rzeczy, których panu widzieć nie wolno?

— Dużo, pani.

Czuję, że rozmowa schodzi na pochyłości. Ja przynajmniej mam w tej chwili już tylko Helenkę na myśli. Ona stoi oparta o drzwi do salonu, zwrócona ku ogrodowi i widzę jej delikatny profil, zgrabną główkę z nisko zaplecionym jasnym warkoczem... W niepewnej smudze światła, padającego z salonu, wygląda cała buzia bledziutko, a tak nadzwyczajnie, że chowam ręce za siebie i przyciskam je mocno plecami do futryny drzwi, żeby jej przypadkiem nie porwały.

— Mnie się tylko zdaje, że pan jest okropnie dumny.

Mimowoli uśmiecham się na ten czysto kobiecy wniosek z całej rozmowy. Chociaż... może ona to umyślnie mówi.

Chyba nie. Wiem, że nie jestem wyrzutkiem społeczeństwa, ale nie mam znowu z czego być tak bardzo dumnym.

Ona uderza końcem trzewiczka w podłogę, pochyla łebek i mówi: No, a w każdym razie sam pan sobie wynajduje strapienia. Jesteś pan młody, zdrów za kilku, bo podobno należysz pan do atletów, zdolny, masz pan dobre nazwisko, przyszłość... więc czegóż panu brakuje? chyba tych głupich pieniędzy?

Niegłupim powiedzieć: „ciebie“, więc milczę. Twarz tylko mam smutną, sam już nie wiem, czy bezwiednie, czy trochę dla efektu; a oczy, czuję to, mają wyraz pływający.

— Może przejdziemy do pokoju, bo robi się chłodno. Tylko proszę bardzo rozchmurzyć się. — I podaje mi rączkę.

Zaszumiało mi w głowie: ucałowałem jej paluszki i prawdopodobnie sam ze strachu puściłem w tej chwili jej rękę. Dosyć, że kiedym głowę podniósł, Helenki już nie było.

Zamykam z wielką troskliwością podwójne drzwi od werandy i spojrzawszy na salon, głupieję: pusty!

Siadam na fotelu przy stoliku i gryzę wargi. Czy iść zaraz do domu, czy też siedzieć tak samemu i czekać aż do kolacyi.

Drzwi od salonu do dalszych pokoi były widać otwarte, bo nagle słyszę szelest kroków i sukni Helenki, która zdaleka mówi tonem najswobodniejszym: Muszę też panu pokazać śliczny rysunek w ostatnim numerze *Graphic'a*. Staje tak przy mnie i kładzie zeszyt na stół, a pochyliwszy się, pokazuje mi jakiś rysunek prawą rączką. Lewa ręka, która się opiera o stolik, prawie mnie dotyka.

Słyszę, jak mówi: Patrz pan, co za śliczna grupa! A ta twarz, czy nie cudowna?

Patrzę, ale nic nie widzę, tylko czerwone płatki latają mi przed oczami, a skronie głośno trzeszczą. Czuję ciepło jej ciała i ledwie mogę się wstrzymać od stękania z dusznego wysiłku.

Ona mówi jeszcze coś dalej i pokazuje, a ja zadaję sobie pytanie, co właściwie wstrzymuje mnie od objęcia jej kolan i bicia łbem w podłogę u jej stópek? Tresura cywilizacyi, czy harda nieufność ubogiego i obawa śmieszności? Myślę, że oboje.

— Eh! nudny pan jesteś! Ja umyślnie idę do swego pokoju, żeby panu *Graphic* pokazać, a pan ani drgnie.

To mówiąc, siada na fotelu i odsuwa się z nim trochę od stolika.

Odetchnąłem. Zapalam papierosa, zaciągam się tak, że mi łzy w oczach stają, i odzyskawszy w ten sposób równowagę, puszczam się naturalnie na blagę.

— Czy pani naprawdę przypuszcza, że nie jestem uszczęśliwiony tym dowodem łaski?

— Ho, ho — dziwi się Helenka.

— Czym zaś nie drgał, to także pytanie.

Przy tych słowach nie patrzę na nią i mówię szybko dalej:

— Ale mniejsza o to. Milczałem dlatego, że rysunek jest bardzo ładny. Im bardziej mi się co podoba, tem trudniej zdobywam się na słowa zachwytu. Nieraz mnie znajomi posądzają dlatego o brak odczuwania piękna.

Helenka śmieje się i mówi:

— Byłbyś pan pyszny, jako narzeczony! Chociaż to prawie niemożliwe wobec tego, że osoba, która się panu spodoba, nigdy się o tem nie dowie. Doskonały pan jesteś!

Potem patrzy na mnie ciekawie, a pyta od niechcenia:

— Kochałeś się też pan już kiedy?

Znowu mi skronie trzeszczą. Nie, stanowczo jestem za krwisty. Zaraz jutro pójdę do jakiego cyrulika i dam sobie tak po chłopsku upuścić krwi choć za dziesięć centów.

Odpowiadam dosyć głupim głosem:

— Nie wiem...

Helenka nie posiada się z radości, tak mi się przynajmniej zdaje:

— Ależ pan jesteś kolosalny! Jakże można tego nie wiedzieć!

Ostatecznie zaczyna mnie to wszystko złościć.

— Wybaczy pani, ale odpowiedź moja nie jest znowu taka niemądra, jak to pani widocznie przypuszcza. Gdyby mi serce nigdy w życiu do żadnej kobiety żywiej nie zabiło, tobym przecież bez wahania odpowiedział: „nie“. Czy tak?

— No, zapewne.

— Gdybym się raz dawniej kochał i to minęło, to odpowiedziałbym niewątpliwie albo: „tak“, albo: „raz zdawało mi się, że kocham“. Wszak prawda?

— No, zapewne...

— Zatem...

— Przychodzę już, bo żal mi się pana zrobiło. Pewnie pan się nudzi! — wykrzykuje mi nad uchem Witold, który wpadł do pokoju jak bomba.

Spoglądam wymownie na Helenkę, przyczem muszę mieć dosyć śmieszną minę, bo ona zaczyna się śmiać jak szalona i wybiega.

Tego dnia wychodziłem ztamtąd trochę wściekły, a trochę zadowolony.

I znowu szły tygodnie za tygodniami, nie przynosząc w stosunkach mych z tym domem innej zmiany, prócz tej, że obok stale mi okazywane życzliwości i przyjacielskiego traktowania, przyzwyczajono się do mnie, jak do kogoś, mającego swe miejsce w rodzinie. To też zwolna ja objąłem załatwianie tych rozmaitych drobnych przysług, któreto zazwyczaj należą do syna domu, a od których Witold, jako młody chłopak i szkołą zajęty, był jeszcze wolny.

Z Helenką zdarzało mi się nieraz zostać sam na sam na kilka minut, ale nigdy na długo, więc też nie powtórzyła się rozmowa taka, która, obojętna z początku, w dalszym ciągu mogłaby doprowadzić wbrew postanowieniu do wyznania. Zresztą bałem się. Zawsze jednak rzuciło się jakieś słówko, dosyć jasne dla kobiety, a o tyle niewyraźne, że nie potrzebowała, jeżeli nie chciała, brać go za produkowanie uczuć miłosnych. Że przytem w takich chwilach wodziłem za nią śmielej niż przy p. Rzęskim gorejącemi oczyma, więc wiedziała ona chyba, że jestem w niej zadurzony.

Dla mnie i dla moich znajomych fakt zadurzenia nie przedstawiał wątpliwości. Stanisław mówił mi przynajmniej raz na dzień, że zgoła zwaryowałem i prorokował mi smutny koniec, a z Czarnowiejskim pokłóciłem się nawet o Helenkę. Pyta mnie raz ten marny człowiek o coś takiego, że powtórzyć tego nie mogę; nie trzepnąłem go w ucho, ale powiedziałem ostro: „Słuchaj! jeżeli chcesz, byśmy dalej żyli w zgodzie, to niech się takie pomysły więcej nie powtórzą. P. Rzęska to nie twoja Joasia z Czarnej wsi, którą przy pierwszem widzeniu mogę sobie posadzić na kolanach“.

Uczuć swych dla Helenki dobrze zanalizować nie mogłem, zająwszy się pierwszy raz w ten sposób kobietą; przytem stosunki ułożyły się spokojnie, widywałem ją często, trochę mnie kokietowała, powodów, ani sposobności do zazdrości nie miałem, wogóle nie zdarzyło się nic, coby mogło rzucić światło na stopień i rodzaj *meiner Vernarrtheit*. Tyle pewna, że ciągle o niej myślałem i z rozkoszą wyobrażałem sobie przyjemności, tkwiące w roli jej męża.

Kilka razy zrobiliśmy wycieczki w okolice Krakowa, zwykle razem z p. Grabowską, jej córką i kuzynkiem. Na tych wycieczkach kokietowałem panny, o ile się dało, bez narażenia się na śmieszność, swą siłą i zręcznością.

Raz pamiętam byliśmy w Tyńcu. W powrocie z klasztoru szedłem koło Helenki i rozmawiając z nią, podrzuciłem nogą podkowę, leżącą na drodze.

— Szczęście pan kopie! — woła Helenka.

Schylam się podnoszę podkowę, już dosyć rozklepaną, łamię z łatwością, jaką daje chęć popisania się przed ładną kobietą i podaję jej połowę, mówiąc: „Całe za dużo dla mnie. Służę pani połową“.

Helenka bierze i mówi z szelmowską miną:

— Tylko czy ja mam prawo pozbawiać pana połowy szczęścia? Ah! Krew!“

Rzeczywiście, i ten wykrzyknik i ból w ręce dowodzą mi, że łamiąc nieuważnie podkowę rozdarłem sobie dłoń potężnie.

To dla zdobycia szczęścia dla pani nie żałuję krwi własnej — nic więcej. Proszę pozwolić, i biorę połówkę podkowy z jej ręki. Niech krew wyschnie, nie trzeba jej ścierać. Będzie pani przypominać niepłatnego, a tak wiernego sługę, że na skinienie pani gotów krew swą toczyć.

— Nie, nie, nie chcę — cedzi zwolna Helenka, kręcąc główką i jakby przekomarzając się. — Niech to lepiej u pana zostanie. —

Silę się dalej na ton swobodny, choć mi gorycz zalewa serce: — Żartowałem naturalnie. Cóżby pani przyjść mogło nawet ze wszystkiej krwi mojej? —

I rzuciłem obie połowy podkowy precz, co miało naturalnie znaczyć: ale w takim razie i mnie nic po niej.

Potem już się jakoś rozmowa nie kleiła i przy pierwszej sposobności przyłączyłem się do panny Grabowskiej, której opowiadałem wielce smutnym głosem o tem, co to za nieszczęście *pour un jeune homme pauvre* zakochać się w bogatej i dobrze urodzonej pannie. Tak ją wzruszyłem, że w końcu zaczęła mnie pocieszać, chociaż dosyć nieśmiało. To wprawiło mnie w wyborny, zjadliwy humor i bawiliśmy się doskonale.

(Ciąg dalszy nastąpi).

nie figury twórcy p. Rygierowi napotkało na prawne trudności. Gdy obecnie konkurs Nelly'ego został zakończonym, p. Rygier listem z d. 20 marca b. r. donosi, że figurę Mickiewicza do Krakowa wysyła.

3) P. Rygier, wedle listów z dnia 4 i 20 b. m., przyjedzie do Krakowa, celem zupełnego wykończenia pomnika w maju b. r.

4) Wedle kontraktu, zawartego z p. Rygierem, wszelkie części pomnika, rozpoczęte, dokonane, nawet wszelkie projekty są własnością komitetu.

Wobec powyższych faktów, sprawa wykonania pomnika postępuje prawidłowo, a wszelkie obawy są bezpodstawne. *Dr Władysław Leopold Jaworski*, członek komitetu.

— **Uroczystość Kościuszkowska.** Z powodu Świąt Wielkanocnych został obchód uroczystości Kościuszkowskiej w Krakowie odroczony na sobotę dnia 31 marca, jako w oktawę setnej rocznicy przysięgi Tadeusza Kościuszki. W piątek dnia 30 b. m. o godz. 10 przed południem odprawioną zostanie Msza św. w kaplicy loretańskiej u OO. Kapucynów, poczem nastąpi odsłonięcie tablicy pamiątkowej. Program sobotni jest następujący: a) Dzień ten powita hejnał z wieży maryackiej, oraz z uderzeniem godziny 6 rano pobudka orkiestry po rynku i ulicach miasta. b) O godz. 8 rano zbiorą się uczestnicy obchodu przy rondlu bramy Floryańskiej i udadzą się ulicą Floryańską, rynkiem, ul. Grodzką i Podzamcze do katedry na Wawel, gdzie o godz. 10 przed południem odprawioną zostanie Msza św. przed grobowcem św. Stanisława, a mowę wygłosi X. T. Chromecki, rektor XX. Pijarów, poczem przewodniczący komitetu złoży wieniec od narodu na sarkofagu T. Kościuszki. c) Po odbytem nabożeństwie w katedrze udadzą się uczestnicy obchodu ul. Bernardyńską i Grodzką na rynek przed tymczasowy pomnik Kościuszki, gdzie nastąpi złożenie wieńców, poczem przemówią przewodniczący komitetu p. Skirliński i wiceprezydent miasta Dr Karol Pieniążek, a chór odśpiewa kantatę M. Świerzyńskiego do słów Kornela Ujejskiego. d) O godz. 3 po południu zbiorą się uczestnicy obchodu pod kopcem Kościuszki, celem zwiedzenia tegoż i złożenia wieńców. e) O godz. 7 wieczornica w „Sokole.“ Komitet uprasza obywateli miasta, aby w sobotę domy swe przyozdobili świątecznie, a wieczorem wzięli udział w ogólnej iluminacyi, podczas której kopiec Kościuszki również oświetlonym będzie.

— **Otrzymujemy następujące pismo:** Podaję niniejszem do wiadomości, że w celu wysłuchania św. spowiedzi wielkanocnej katolików gr. obrz. w Tarnowie i tegoż okolicy zamieszkałych, a do jurysdykcyi mego probostwa przynależnych, udaję się na dniu 2 kwietnia b. r. do Tarnowa, gdzie o godz. 4 po południu w kościele OO. Bernardynów nastąpi słuchanie św. spowiedzi, a we wtorek 3 kwietnia rano o godz. 8 nabożeństwo i Komunia św.

X. Jan Borsuk, gr. kat. prob. krakowski.

— **Z teatru.** Od czasu inauguracyjnego przedstawienia nie widział nowy teatr takich tłumów publiczności, jak wczoraj. Zajęte były nawet najodleglejsze miejsca na galeryi, które pospolicie nie znajdują amatorów. Nie wiemy, który raz z rzędu grano w Krakowie *Kościuszkę*, gdyż afisz nie zawiera tego szczegółu, ale to pewna, że utwór Lassoty tak dziwnie, a tak wymownie przemawiający do naszych uczuć, długie jeszcze lata będzie nas wzruszał i przejmował. Możnaby *Kościuszce* robić wiele zarzutów z artystycznego punktu widzenia, ale wobec wrażenia, jakie wywiera, milknie wszelka krytyka. Zelektryzowane masy chciwie wsłuchują się w melodye tak dobrze znane, a zawsze tak miłe, a na odgłos słów przysięgi bohatera z pod Racławic, na widok sztandarów i mundurów, przenoszących nas w przeszłość pełną uroku, zapomina się o niedokładnościach, czy niedostatkach sztuki. Nowa wystawa *Kościuszki* była staranna i wspaniała. Stroje odznaczały się ścisłością historyczną, a malownicze dekoracye, jak rynek krakowski i Racławice, przedstawiały się nader efektownie. Chóry wzmocnione i należycie wyćwiczone, śpiewały zgodnie i poprawnie, a układ pojedynczych nie pozostawiał nic do życzenia. Co do gry artystów należałoby poczynić pewne zastrzeżenia, które jednak na później odkładamy. Publiczność nie szczędziła oklasków i wywoływań pp. Solskiemu, Śliwickiemu i Rygierowi, oraz pani Wojnowskiej.

Kościuszko grany będzie jutro po raz trzeci. We czwartek *Myszy bez kota* Jordana i *Dzieciaki* Świderskiego. W przyszłym tygodniu ujrzymy na scenie komedyę Z. Sarneckiego: *Urocze oczy*.

— **W „Związku literackim“** we środę dnia 28 marca o godz. 7 będzie odczytany dramat Jose'go Echegaray'a *Święty czy szalony* (O Locura ò Santidad). Członkowie mogą wprowadzić gości.

— **W Towarzystwie muzycznem „Harmonia“** odbyło się dnia 26 b. m. we własnym lokalu „Święcone“, które poświęcił X. Bukowski, wikary katedralny. Prezes Towarzystwa Dr Henryk Jordan przemówił do licznie zgromadzonych członków w pięknych słowach, zachęcając do wytrwałości, jedności i zgody. Wznoszono liczne toasty, w których mowcy poruszyli myśl, by wystosować odezwę do obywateli i mieszkańców miasta Krakowa o poparcie materyalne tyle pożytecznego Towarzystwa, zwłaszcza takiego, które przy wszystkich uroczystych obchodach narodowych niemało przyczynia się do uświetnienia tychże. W południe dnia tego grała „Harmonia“ w Rynku a o godzinie pierwszej przed pomieszkaniem p. delegata Laskowskiego; imieniem Towarzystwa p. Henryk Olszewski, sekretarz Towarzystwa, złożył życzenia pp. Delegatowstwu.

— **W „Zgodzie,“** Stowarzyszeniu rękodzielników krakowskich, odbędzie się dla członków w niedzielę dnia 1 kwietnia uroczysty wieczór ku uczczeniu Tadeusza Kościuszki.

— **Śmiała kradzież.** Dzisiejszej nocy w nader śmiały sposób okradziono dom handlowy p. Hermana Fritscha przy Małym Rynku. Prawdopodobnie po północy złodzieje odwalili kamień, położony w główznym chodniku Małego Rynku, nakrywający prostopadły otwór, prowadzący do piwnicy sklepowej. Tym otworem po sznurze spuszczony został jeden ze złoczyńców do piwnicy, a ztąd przeszedł drzwiami, prowadzącemi wprost do sklepu. Tu zabrał około 300 złr. samemi koronami srebrnemi; tą samą drogą opuścił sklep i przystawioną drabiną wydobył się na zewnątrz chodnika. Cała manipulacya trwać musiała czas dłuższy; dziwna rzecz, że przy oświetleniu silnem Małego Rynku, gdzie całą noc pali się wielka latarnia gazowa i gdzie ruch do późnej nocy jest ożywiony, nie dostrzeżono podważania kamienia na głównym chodniku i wszystkich dalszych kroków złoczyńców. Policya rozwinęła energiczną akcyę celem wykrycia śmiałych sprawców kradzieży.

— **Teatr lwowski.** Jak donoszą ze Lwowa, objął dyrekcyę teatru lwowskiego p. Zygmunt Przybylski, znany komedyopisarz, który prowadzić będzie teatr wspólnie z Drem Henrykiem Szydłowskim.

— **Stypendyum im. Małeckiego.** W dniu 13 czerwca r. b. nadane będzie przez zakład narodowy im. Ossolińskich, stypendyum w kwocie złr. 300 z wieczystej fundacyi im. Dra Antoniego Małeckiego. O rzeczone stypendyum, według brzmienia art. 3 statutu, ubiegać się mogą pracownicy narodowości polskiej na polu literatury, języka i historyi polskiej; ma ono bowiem dla nich stanowić zasiłek do dalszej pracy, lub też umożliwić im wyjazd za granicę w celach naukowych. Jakkolwiek o rzeczone stypendyum ubiegać się mogą wszyscy literaci polscy, to wszakże z liczby ubiegających się o takowe mają przed innymi pierwszeństwo urzędnicy zakładu Ossolińskich, o ile ich kwalifikacye odpowiadają postanowieniom artykułu 3. Do podań, które najdalej wnieść należy do dnia 1 maja r. b. do kancelaryi zakładu, ma być dołączona praca rękopiśmienna lub drukowana, dowodząca, że kandydat pracuje na polu literatury, języka lub historyi ojczystej. Prawo rozdawnictwa tego stypendyum jest dożywotnim przywilejem Dra Antoniego Małeckiego, gdyż utworzone jest ku uczczeniu pięćdziesięcioletnich jego zasług naukowych i literackich.

— **Zmiana własności.** Radca dworu hr. Włodz. Łoś kupił dobra Demażyn i Stawisko zielewskie, w powiecie gródeckim, za 245.000 koron od p. Emmy Krause.

— **Następca Billrotha.** Z Heidelbergu donoszą, iż tajny radca prof. Czerny przyjął zaproszenie na katedrę wiedeńską po Billrocie. Urodzony w r. 1842 w Trutnowie w Czechach, należy Czerny do najsławniejszych chirurgów i jest jednym z najstarszych uczniów Billrotha. Po ukończeniu studyów lekarskich w Wiedniu, został w r. 1871 kierownikiem kliniki chirurgicznej w Freiburgu, a w r. 1877 powołany został do Heidelbergu.

— **Na międzynarodowy kongres** lekarski przybyło dotąd do Rzymu około 4.000 uczestników, między nimi Thompson i kilka znakomitości lekarskich z Londynu, Virchow z Berlina i Backer z Paryża. W kongresie bierze udział znaczny zastęp lekarzy polskich.

— **Wymiana uprzejmości.** Z okazyi rzucenia bomby u wejścia do kościoła św. Magdaleny, jenerał Bogdanowicz posłał do arcybiskupa paryskiego, kardynała Richarda, depeszę treści następującej:

„Cud Boży odwrócił rękę występną, gotową do dokonania najokropniejszego czynu w samej świątyni Pańskiej w chwili, gdy masa dzieci i matek gromadziła się w niej dla wysłuchania słowa Bożego. Cud ten jest zdumiewającem świadectwem opieki Boskiej, otaczającej Francyę, i wszyscy rosyjscy przyjaciele Waszej sławnej ojczyzny spieszą złożyć jej życzenia w osobie Waszej przewielebności arcybiskupa stolicy francuskiej. Podpisano: *Bogdanowicz*.“

Kardynał Richard odpowiedział w te słowa:

„Wzruszony do głębi i wdzięczny za Wasze sympatye religijne dla narodu francuskiego, błagam Boga, żeby błogosławił i umocnił jeszcze bardziej zjednoczenie dwu wielkich narodów.

Podpisano: *Kardynał Richard*.“

Depesze powyższe podaje *Nowoje Wremia*.

Repertuar teatru miejskiego w Krakowie.

We środę 28 b. m.: *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczny w 7 odsłonach przez A. W. Lassotę z muzyką.

We czwartek 29 b. m.: *Myszy bez kota*, krotochwila w 3 aktach H. Jordana.

— Dnia 26 marca pochmurno, ciepławo; termometr od +3·0 doszedł do +10·2 C. Barometr opada; o godz. 7-ej rano dnia 27 marca stan jego był 744·0 mm., termometru +3·4 C. Wiatr zachodni.

We środę dnia 28 marca: św. Sykstusa pap. w.

Polemika o sztukę.

Otrzymujemy następujące pismo od p. Kazimierza Zalewskiego:

Nie wiem w jakim Nrze *Czasu* został pomieszczony list p. Ignacego Rosnera pod nagłówkiem: „W sprawie najnowszej sztuki Zalewskiego.“ List ten otrzymałem tylko w wycinku, a mógłem zresztą o nim wcale nie wiedzieć, bo jak wiadomo, *Czas* w Warszawie debitu niema. P. Rosner chciał widocznie wojować ze mną jak Cajus z Evausem z Shakespear'owskiej komedyi, ustawieni przez oberżystę, przebiegłego lisa, jeden nad rzeką — drugi w lesie. Na szczęście życzliwa ręka przysłała mi bardzo obiecującą próbę pióra młodego dziennikarza, a otrzymawszy ją w samą uroczystość św. Józefa, tegoż dnia wieczorem odpowiedź niniejszą wysyłam. Chodzi mi bardzo o ustalenie faktu, że zaledwie kilka godzin upłynęło między otrzymaniem wycinku, a wysłaniem mojego listu, bo mi to będzie w dalszym ciągu, tego co mam do powiedzenia, potrzebne.

Prawo krytyki kupuje każdy wraz z biletem w kasie teatralnej; takiego prawa nikt kwestyonować nie może, a przysługuje ono w najszerszych granicach tym wszystkim, którzy jako delegaci rzeczoznawcy składają sprawozdanie publiczności o tem, jak im się rzecz przedstawiła. Według utartego zwyczaju, nigdy ani autor dramatyczny, ani artysta-aktor z krytyką nie polemizują, bo to spór dwóch stron, który w ostatniej instancyi zawsze rozsądzi publiczność.

I mnie też przez głowę by nie przeszło polemizować z kimkolwiek o krytykę jakiejś mojej sztuki. Chwali ktoś moją pracę czy gani, wykoślawił myśli, treść przeinaczył, a intencye moje najfałszywiej publiczności tłómaczył — to już rzecz nie moja. Autor ma artystów i scenę — recenzent stanowisko i poczytność, jakie sobie wyrobił w dzienniku! — Broń jest prawie równa, a jeśli do walki przychodzi, niech publiczność sądzi.

Co innego z p. Rosnerem.

P. Rosner nie jest krytykiem mojej ostatniej sztuki, zaznacza nawet wyraźnie, że jej nie widział w teatrze, a więc prawa krytyki nie kupił z biletem, a za to, czując widać wyjątkowe swędzenie młodych zębów, pragnąłby je na znaczną odległość Wiednia do Warszawy, przypiłować na mnie, przytępić, a broń Boże, czego mu nie życzę, połamać. Rzeczywiście pismo jego jest zjadliwe, ożywia je dziwny *animus iniuriandi* od początku do końca. Stawianie mi kategorycznego dylematu: albo — albo, wykazywałoby w młodym dziennikarzu, pewne zdolności retoryczne, gdyby tylko mocno na punkcie logiki nie szwankowało. P. Rosner powiada tak: *ab invisis*, a więc chyba z czytania egzemplarza (sztuka dotąd niedrukowana!), czy ze streszczenia recenzentów, widzę, że *Jak myślicie* ma treść dosłownie prawie tę samą, co dramat Echegaraya'a p. t.: *Świętość, czy obłęd*. A dalej, ponieważ Zalewski ma być wybitnym znawcą literatury dramatycznej i niepospolitym krytykiem teatralnym, więc jedno z dwojga: albo popełnił plagiat, zabierając cudny pomysł (czemuż już nie cały dramat?!), albo jest gorzej jeszcze niż pospolitym krytykiem i marnym znawcą teatru, bo czyż wolno nie znać najmniej wykształconemu krytykowi Don Jose'go Echegaray'a. *Avale moi ça si tu peux.*

Przebity w ten sposób stalówką p. Rosnera na wylot, zaczynam się kręcić istotnie jak owad na szpilce, bo historya cała przyjemną nie jest. Po dwudziestu latach pisania i przy dwudziestej którejś sztuce złapać się tak fatalnie i to właśnie na jakąś uroczystość jubileuszową?! Że mnie nikt też przedtem nie ostrzegł, nietylko z kolegów warszawskich, ale z Francuzów i Niemców, krytyków i autorów dramatycznych, kiedym się o tę samą sztukę do Paryża i Berlina układał. Był jeden erudyt w Polsce do rzeczy teatralnych, p. Ignacy Rosner i trzebaż, żebym ja o tem nie wiedział? Ha! no! nieszczęście się stało, trzeba by jednak sprawdzić, jak to ono faktycznie wygląda.

Przyznaję się otwarcie do winy, że zanim zacząłem sobie przypominać czytany przed paru laty dramat Echegaray'a i to w streszczeniu francuskiem, wprzód zajrzałem do szuflady z listami w mojem biurku, bo mi się wydawało, że tam gdzieś p. Ignacy Rosner z jakimś ciekawym dokumentem figuruje. Jakoż znalazłem pismo tegoż p. Ignacego Rosnera z intytulacyą: „Czcigodny Panie“, a pełne takich komplimentów równie co do mojej działalności autorskiej, jak i „najpierwszej powagi,“ „jedynego autorytetu“ w rzeczach teatru w Polsce, że ażem sobie ten list wyjął, a położywszy przed sobą, wciąż patrzyłem na niego, porównywając z nadesłanym wycinkiem i oddawałem się smętnym myślom o marnościach rzeczy ludzkich. Przecz ten młody człowiek jednem i tem samem piórem w ciągu kilku miesięcy zaledwie, na Kapitol mnie poprowadziwszy, z Tarpei dzisiaj strąca? Może pisząc swój list wtedy nie podejrzywał, *horret animus*, że ja mogę nie znać Echegaray'a. A może zapomniał, że taki list do mnie pisał? Mogę mu go zaprodukować w kopii, ale cóż to pomoże, kiedy mi nie pozostawił drogi wyjścia. Albo jestem plagiatorem, albo krytykiem i ignorantem.

A teraz żart na stronę, bo istotnie dosyć już śmiechu z rzeczy, która może niejednemu wydawać się smutną z powodu lekkomyślności, z jaką p. Rosner rzuca się w bardzo hazardowną dla siebie awanturę. Że tak jest postaram mu się dowieść, wyrzekając się najzupełniej wszelkiej zjadliwości i nieprzyzwoitego tonu, w jakim p. Rosner mnie osobiście zaczepił. Niechże sprawę między nami bezstronny czytelnik osądzi.

Naprzód, jaką może mieć wartość twierdzenie apodyktyczne, że krytyk dramatyczny bezwzględnie znać musi Echegaray'a. Przypuśćmy na chwilę, że autor hiszpański jest obecnie jednym z koryfeuszów literatury dramatycznej, co nie jest prawdą, bo go świat za takiego nie uznaje. Niech mi p. Rosner czemkolwiek swoje twierdzenie usprawiedliwi; niech zapyta listownie Sarcey'a, Lemaître'a, Fouquier'a i najwybitniejszych krytyków francuskich, niech toż samo zrobi z czterema najbardziej znanymi krytykami angielskimi, a jeżeli mu odpowiedzą, że utwory Echegaray'a znają, nawet w streszczeniu, ja uznam, że p. Rosner miał słuszność stawiając tak bezwględne żądanie imieniem hiszpańskiego autora.

Zdawałoby mi się, że krytyk, oprócz wykształcenia gruntownego w filozofii i estetyce, oprócz dokładnej znajomości systematów krytycznych, szczególniej nowszych czasów, takich jak: Taine'a lub Brunetier'a, powinien jeszcze bardzo dokładnie obznajmić się z historyą literatury dramatycznej, o ile możności czytając sam to wszystko, co od początków sztuki dramatycznej aż do dzisiejszych czasów wpłynęło na jej rozwój lub pewne punkty wytyczne w jej pochodzie przez wieki stanowi. Dramat indyjski, teatr grecki i rzymski, średniowieczne misterya, odrodzenie teatru we Włoszech, a później Shakespeara i jego poprzednicy w Anglii, Molière, Racine i Corneille we Francyi, pierwsze próby komedyi niemieckiej, dramat hiszpański, klasycy francuscy i niemieccy, a potem epoka romantyzmu — do licha toż takie morze do wypicia, że przy wielkiem natężeniu pracy i pamięci, trudno się z niem w lat parę uporać. Tymczasem przychodzą kierunki nowe w komedyi, przodują im Francuzi; dziś znowu wpływu literatury skandynawskiej nikt zaprzeczyć nie może. Każdy naród już obecnie pokaźne talenta na kosmopolityczny rynek teatru europejskiego wyprowadza. Węgrzy, Czesi przedstawili się na wystawie wiedeńskiej z firmami autorskiemi, które na szerszym świecie nie były przedtem znane. Czy tych wszystkich autorów i we wszystkich ich utworach może znać największy erudyt literatury dramatycznej? Niechże sobie p. Rosner sam odpowie, jaki nonsens zawiera się w jego żądaniu.

(Dokończenie nastąpi).

Dział ekonomiczny.

Wiedeń 27 marca. *(Telegram biura koresp.).* Stan Austro-węgierskiego Banku z 23 marca b. r.

Banknoty w obiegu	414.588,000 złr.	(— 2.438,000)
Zapas kruszcowy	279.041,000 „	(— 174,000)
Portfel wekslowy	122.809,000 „	(+ 2.987,000)
Lombard	23.983,000 „	(— 833,000)
Rezerwa banknotów wolnych od podatku	69.282,000 „	(— 1.331,000)
Obieg not państwowych	334.349,000	(— 4.941,000)

(Liczby pomieszczone w nawiasach oznaczają różnicę w porównaniu z wykazem z poprzedniego tygodnia. *Przyp. Red.*).

Telegramy własne „Czasu“.

Buda-Peszt 27 marca. W kołach parlamentarnych krążą pogłoski o nieporozumieniach w łonie ministerstwa. Sekretarz stanu Andrassy miał się podać do dymisyi. Także dymisya innych członków rządu jest prawdopodobna. Skrajna lewica skutkiem ostatnich zajść jest rozdwojona. Część pod przewodem Justha chce się usunąć od głosowania nad ustawą o ślubach cywilnych, część zaś pod przewodem Eoetvoesa chce brać udział w głosowaniu. Wekerle przybędzie jutro do Wiednia.

Między rządami austryackim i węgierskim przyszła do skutku umowa względem podatku spirytusowego. Według umowy otrzyma obecnie każde państwo sumę podatkową za spirytus, skonsumowany na własnem terytoryum.

Telegramy biura koresp.

Wiedeń 27 marca. W kaplicy zamkowej odbyła się w niedzielę przedpołudniem doroczna uroczysta msza św. dla kawalerów orderu złotego runa. Na nabożeństwie obecny był Cesarz, arcyksiążęta, inni kawalerowie orderu, tajni radcy, podkomorzowie, jeneralicya i korpus oficerski.

Wieczorem o godz. 6 odbył się u Cesarza obiad familijny, w którym wzięli udział bawiący w Wiedniu arcyksiążęta i arcyksiężniczki, ks. Marya Teresa i Marya Izabella, ks. Robert Ulryk Wirtemberski i ks. japoński Komatsu.

Wiedeń 27 marca. Wczoraj w obecności około 150 delegatów otwarty został czwarty austryacki wiec socyalnych demokratów. Z Berlina przybyli dep. Bebel, Singer i Gerisch. Przewodniczącymi wybrano Poppa z Wiednia, Zöllera z Liberca, Hubesa z Berna i Mańkowskiego ze Lwowa. Bebel, przyjęty entuzyastycznymi okrzykami, powitał zgromadzonych w imieniu niemieckich towarzyszy, którzy z wielką radością śledzą rozwój austryackiego ruchu robotniczego. Bebel zaznacza, że on i jego towarzysze nie przybyli tu, aby hamować lub zmieniać kierunek, lecz aby patrzeć, słuchać i uczyć się. Mowca podnosił dalej międzynarodowy charakter wspólnych celów całego ruchu robotniczego i przypominał wypowiedzianą przez Caprivi'ego w Gdańsku mowę, która wspomina o wspólnej akcyi państw. Wobec międzynarodowego zbratania się wrogów, musi się dokonać także międzynarodowe zbratanie się przyjaciół. Bebel zakończył słowami: „Zawsze naprzód.“ (Burzliwe oklaski). — Po złożeniu przez Dra Adlera sprawozdania z działalności partyi, udzielono po dłuższej dyskusyi absolutoryum kierownictwu partyi, poczem rozpoczęły się obrady nad organizacyą partyi. — W ciągu posiedzenia nadeszły telegramy powitalne od Engelsa z Londynu, od towarzyszy z Paryża, Bukaresztu i Medyolanu. Wiec uchwalił wysłać depeszę do kongresu belgijskich robotników w Mons.

Sebenico 27 marca. Tutejszy biskup Antoni Fosco zmarł nagle wczoraj w nocy.

Abbazia 27 marca. Cesarz Franciszek Józef przybędzie we czwartek o g. 7 min. 40 rano do Abbazii.

Heidelberg 27go marca. *Heidelberg. Ztg* oświadcza, że według informacyj, zasięgniętych w kołach dobrze poinformowanych, doniesienie o powołaniu prof. Czernego do Wiednia na następcę Billrotha jest pozytywnie bezpodstawne. Na katedrę tę nie został prof. Czerny dotychczas powołany, nie może zatem także być mowy o przyjęciu przez niego tego stanowiska.

Kolonia 27 marca. *Köln. Ztg* donosi z Petersburga: Krążą pogłoski, że w miejsce rosyjskiego ambasadora w Paryżu barona Mohrenheima zamianowany ma być ambasador Nelidow, tego zaś ostatniego zastąpić ma Szyszkin. Jeśli stan zdrowia Giersa pogorszy się, zostanie ministrem spraw zagranicznych prawdopodobnie ambasador ks. Łobanow.

Rzym 27 marca. Papież przyjął na posłuchaniu posła do Rady państwa X. prałata Władysława Chotkowskiego.

Rzym 27 marca. Otwarcie międzynarodowego kongresu lekarzy odbędzie się w obecności króla i królowej d. 29 b. m.

Rzym 27 marca. W Montedoro (prowincya Caltanisetta) przyszło onegdaj podczas kościelnej procesyi do bójki między robotnikami, pracującymi w kopalniach siarki. Jednę osobę raniono. Następnie wkroczyła żandarmerya i starła się z tłumem, przyczem trzy osoby zostały ranione.

Turyn 27 marca. Zwłoki Kossutha przewiezione zostały wczoraj około północy do świątyni protestanckiej i złożone na katafalku.

Wczoraj przybył tu z polecenia węgierskiego ministerstwa oświaty, urzędnik Fejerpataky, w celu wzięcia w posiadanie biblioteki Kossutha, przeznaczonej dla węgierskiego Narodowego Muzeum w Buda Peszcie.

Turyn 27 marca. Program pogrzebu Kossutha ułożony został w sposób następujący: Jutro o g. 9 odbędzie się ceremonia kościelna w zborze protestanckim. Najprzód odprawi pastor Peyrot nabożeństwo w języku włoskim, a następnie pastor Veres w języku węgierskim. Następnie przewiezione będą zwłoki na dworzec kolei i wystawione na katafalku w hali filarowej przed parkiem na placu Karola Feliksa. Tutaj gmina miasta Turynu odda zwłoki delegatom buda-peszteńskiej rady municypalnej. Osobny pociąg ze zwłokami wyruszy o godz. 8 wieczorem, a przed nim wyjedzie pociąg, wiozący reprezentantów węgierskiego parlamentu i innych żałobnych gości z Węgier. Zwłoki Kossutha przybędą do Buda-Pesztu w piątek rano.

Turyn 27 marca. Wczoraj rano przybyło tu kilka delegacyj z Buda-Pesztu, między innemi delegacye parlamentu i studentów.

Tutejsza prasa urządziła wczoraj wieczorem ucztę na cześć bawiących w Turynie reprezentantów prasy węgierskiej.

Bruksella 27 marca. Dymisya prezesa ministrów Beernaerta i ministra sprawiedliwości została przyjęta. Deputowany Desmet Denayer mianowany został ministrem skarbu, a deputowany Begerem ministrem sprawiedliwości. Szefem gabinetu będzie minister spraw wewnętrznych Burlet.

Bruksela 27 marca. Wczoraj odbyło się doroczne posiedzenie liberalno-postępowego kongresu. Z Brukseli i z prowincyi przybyło wielu delegatów. Kongres oświadczył się za proporcyonalną reprezentacyą ludową, za rekonstrukcyą liberalnej unii na podstawie demokratycznego programu, za równouprawnieniem obu języków krajowych, za ustawowem uregulowaniem stosunków robotniczych, jakoteż za upaństwowieniem kopalni węgla. Następnie uchwalił kongres część programu, dotyczącą kwestyj agrarnych.

Londyn 27 marca. *Times* donosi z Paryża: Król duński, przyjmując na audencyi jednego z hiszpańskich mężów politycznych, wyraził nadzieję, że Europa wkrótce wejdzie na drogę ograniczenia militaryzmu. Car rosyjski gotów jest w tym kierunku uczynić wszystko, co możliwe. Z cesarzem Wilhelmem nie mówił wprawdzie król o tej kwestyi, król jednak włoski nie sprzeciwiałby się z pewnością zmniejszeniu wojskowych ciężarów. Hiszpania dowodzi przez swoje zbliżenie się do Francyi, że dąży tylko do pokoju. Król jest przekonany, że Rosya, Austro-Węgry, Hiszpania i Włochy zarówno pragną ulżenia ciężaru, który uciska wszystkie narody.

Ateny 27 marca. Sesya Izby została zamknięta. Nie potwierdza się pogłoska, że Izba zwołaną ma być na nadzwyczajną sesyę.

Bukareszt 27 marca. Wczorajsze, mniej liczne, jak zazwyczaj, publiczne zgromadzenie partyi liberalnej odbyło się przy zarządzeniu podobnych jak w niedzielę środków ostrożności bez szczególnych zajść. Przed lokalem klubu liberalnego zgromadziło się więcej osób, z których kilka wzbraniało się uczynić zadość urzędowemu wezwaniu do rozejścia się. Kilka osób aresztowano. Między aresztowanymi znajduje się dwóch braci Lecca, którzy pobili jednego z ajentów policyjnych. Jeden z braci Lecca jest deputowanym. Oficer straży miejskiej został raniony kamieniem.

Montevideo 27 marca. Statki portugalskie, na których pokładzie znajduje się admirał Saldanka wraz ze swoimi oficerami przybyły tu wczoraj. Władze uraguajskie nie przyjęły okrętów do portu. Prawdopodobnie odpłyną statki do Buenos-Ayres.

Od Administracyi „Czasu.“

Na zakupno domu J. Matejki złożyła p. Tola Certowicz ze sprzedaży medalionów mistrza, wykonanych przez artystkę, za pośrednictwem prof. Dra Maryana Sokołowskiego 100 rs.

Na rodzinę litwińską nadesłano pod lit. N. R. 10 złr.

NADESŁANE.

(Artykuły w dziale tym nie pochodzą od Redakcyi).

Dalszy wykaz ofiar złożonych na odnowienie kościoła OO. Bernardynów w Leżajsku łaskawe ofiary złożyli P. T. Dobrodzieje: Bronisława i Feliks Bilińscy, Wanda Bilińska, Szczęsny Bol. hr. Koziebrodzki, Stanisław Wilczyński z Wiednia, Franciszka Matkowska ze Stryja jako wotum uczynione, Genowefa Turnau o opiekę, C. Aleksandrowicz, Kasa miejska Samborska, Stojowska polecając dzieci opiece Matki Najśw., W. Polmann o błogosławieństwo dla dzieci, Marya Brzeska, Konwent PP. Norbertanek w Krakowie, Aleksandra Przyłęcka o błogosławieństwo i opiekę dla całej rodziny, Dr Tomasz i Aleksandra Maczkowie, Józef Wójcik, Dyrektor gimn. w Jarosławiu, Sabina Krajewska, Napadziewiczowie z Więckowic, Juliusz Sobola z Tarnopola, N. M. P. za otrzymane łaski z prośbą o opiekę i pocieszenie w utrapieniu ciężkiem, Kolarzowska ze Lwowa, S. Fulasiński, X. I. Nawrocki z Kosiny, Emilia Rożałkowska z Sambora, T. N. M. z Kajdaniec o zdrowie dla żony, Stan. Łoziński za pośrednictwem Administracyi „Czasu“ po 5 złr.; I. Rakowski z Hermanowic 4 ruble, Elżbieta Towarnicka z Cieszanowa: Matko miłosierdzia daj zdrowie i pocieszenie 6 złr., A. K. z T. 8 złr., X. Wyżykowski z Rudnika 10 złr., Mikołaj Petrowicz z Czernelicy, A. W. z Dąbrowy: Błogosław nam i zmiłuj się nad nami Cudowna Matko Najśw., F. Mojsa Rosochacki z Rosochacza Jabłońska z Leżajska po 10 złr., Zuzanna Kulisch z Sambora 20 koron, doktorowa Nidecka z Leżajska 20 marek, Michalina Starzyńska z Czerniowiec 50 złr., I. E. S. z Kołomyi na podziękowanie za uzdrowienie 100 złr.

Stokrotne **Bóg zapłać** przesyła podpisany.

Leżajsk 16 marca 1894.

X. Ł. Dankiewicz, gwardyan OO. Bernardynów w Leżajsku.

KURSA TELEGRAFICZNE.

Wiedeń 27 marca, 2 godz. 30 min. po południu.

	złr. ct.		złr. ct.
Renta austryac. papier opod.	98 20	Anglobank	155 50
Renta austryac. srebrna „	98 05	Union	271 50
Renta austryac. 4% złota „	119 65	Bankverein	131 25
Renta austryac. 4% koronowa	97 95	Akcye Länderbank	257 50
Akcye ban. austr.-w.	1022	„ kol. Kar. Lud.	216 75
„ kredytowe	371 50	„ „ lwowsko-	
Londyn	124 50	czerniow.	274 25
Napoleony	9 89	„ „ połudn.	107 87
Dukaty	5 85	Elbethal	259 50
Marki	60 92½	Nordbahn	2950
4% Renta węg. kor.	95 —	Staatsbahn	337 87
4% „ „ złota	117 85	Alpin	65 60
Losy prem węg.	152 75	Akcye tytoniowe	219 50
Losy tureckie	63 [illegible]	Ruble	134 25

Usposobienie giełdy spokojne.

Berlin 27 marca

Banknoty austr.	163 95	4% Listy likw. pols.	65 20
Krótki Wiedeń	163 85	Akc. kol. Kar. Lud	— —
Banknoty ros.	220 90	„ austr. kred.	230 —
5% Listy zast. pols.	—	Ultimo Ruble	221 —

ODPOWIEDZIALNY REDAKTOR I WYDAWCA
Michał Chyliński.

Czcionkami Drukarni „Czasu.“ Papier z fabryki Braci Fijałkowskich w Bielsku. Rządca Drukarni *Józef Łakociński.*